

Wat mag ik hopen?

Ooit was de hoop gevestigd op een hiernamaals en kwam de zinvolheid vanuit een geloof in een gegeven zin en betekenis. Dat zijn we kwijt. *'De mythe van Sisyphus'* van Camus (1942) opent met de regels: 'Er bestaat maar één werkelijk ernstig filosofisch probleem: de zelfmoord. Oordelen of het leven wel of niet de moeite waard is geleefd te worden.'

maleutiek_2019 2

Relatie met context

Wanneer we God dood hebben verklaard en de omvattende verhalen die God zouden vervangen valse wegen bleken te zijn, blijven we over met een gerichtheid op het leven in het ondermaanse, waarbij zinvolheid uit de mensen moet komen.

- Nihilisme = geen eenheid, geen waarheid, geen waarden.
- Maar nu we toch zijn...

maleutiek_2019 3

Angst en het ondermaanse

Bij Kierkegaard, Nietzsche en Heidegger wordt angst en hoe haar te hanteren een prangend thema.

- Dit is de mens die zich realiseert dat God dood is (zelfs al ben je individueel gelovig). (19de eeuw)
- Dit is de mens die niet meer weet waar hij staat, die weet dat naar voren toe een afgrond van onzekerheid zich opent en er geen gegeven einddoel meer is. (20ste eeuw)
- 'Dit is de generatie die wil blijven', zo beschrijft Frits de Lange de bayboomers. (21ste eeuw) <http://www.fritsdelange.nl/wp-content/uploads/2019/02/Generaties-Dobmen.pdf>

maleutiek_2019 4

De wereld wordt groter, de blik kleiner

Juist als we de werkelijkheid niet meer kunnen overzien ontstaat er een vastlopen in de uitzichtloosheid en de zinloosheid. De contingentie van dit alles brengt angst en hopeloosheid voort. Oplossingen:

- De verzorgingsstaat; technisch instrumenteel handelen brengt ons welvaart en welzijn, nuttig zijn en het goed hebben zijn breed gedragen perspectieven.
- De instrumentaliteit; tellen meten wegen brengt zekerheid. De waarheid wordt tot werkzaamheid, de waarden tot kosten-baten analyses en de eenheid tot handelsovereenkomsten en (technisch) deelbare kennis.

maleutiek_2019 5

Twijfel wordt zichtbaar

Wat mag ik hopen kan, als de welvaart en de techniek groeien, niet meer beperkt blijven tot instrumentaliteit en nut.

- De overbodigheid (ipv het nut) van veel mensen wordt door Arendt voor het eerst onder woorden gebracht,
- De ecologische effecten komen in zicht,
- Door het verlies van waarden wordt zichtbaar dat betrouwbaarheid, vertrouwen en zekerheid niet automatisch overeind blijven maar met moeite verworven zijn en instand moeten worden gehouden. (waarheid, contracten, meritocratie)

maleutiek_2019 6

Het eind van de Verlichting

Wegens succes komen we nu aan het eind van de Verlichtingsaxioma's

- Kennis kan misbruikt worden,
- Niet iedereen wordt een beter mens,
- Niet iedereen wil met zijn verworven kennis en vaardigheden hetzelfde (goede).

Het existentialisme en het humanisme baseren zich nog op het subject. Dat kwam in zicht in de 17de eeuw. Maar dat subject verdwijnt volgens Foucault als een gelaat van zand aan de vloedlijn van de zee. (299-304)

maieutiek_2019

7

Hofdames van Velasquez (1656)

maieutiek_2019

8

Van dragend subject naar netwerk van betrekkingen

De linguistic turn (niet toevallig in het Engels) 'The Linguistic Turn. Essays in Philosophical Method' Rorty (1967)

Zowel analytische- als structuralistische filosofie houdt zich hiermee bezig. Vaak lastige en abstracte teksten over logika en taal en over deconstructie, maar juist ook pogingen om taal meer objectief (vrnl. analytisch) of meer inclusief (vrnl. structuralistisch) te maken.

maieutiek_2019

9

Wat mag ik hopen gaat over een toekomstige wereld

- Hoe gaan we om met de ander? (Ricoeur, Arendt, Rawls)
- Wie of wat is de ander waarmee we rekening mee moeten houden (Singer, Jonas, Bos, ecologische en politieke filosofie)
- Wat is het goede leven; welvaart en welzijn, zelfontplooiing en zelfonthulling. Maak van je leven een kunstwerk. (Rand, Foucault, levensfilosofie)

maieutiek_2019

10

Kennen, doen en hopen

Meer en meer vloeien kennis, doen en hopen ineen.

Wat we moeten doen is nu vrnl. gericht op het ondermaanse en dan scheiden zich direct de wegen;

- Meer (objectieve) kennis,
- Meer werkzame techniek,
- Meer zinvolheid en betekenisverlening,
- Een meer inclusief narratief (Butler, Derrida, Mbembe, Appiah)

Vragen; Meer aandacht voor het collectief of het individu? Meer aandacht voor de natuur of de mensen? Meer aandacht voor kosmopolitisme of nationale identiteit? Topdown of beginnen bij jezelf.

maieutiek_2019

11

Meer of minder Verlichting?

1. De Verlichting is nog niet voorbij. We moeten ons nu richten op de broederschap. (Bas Mesters)
2. De verlichting is voorbij, we moeten leren leven met de inherente zinloosheid van dit alles (Nietzsche, Gray),
3. Wees idealistisch, juist omdat het goede niet geven is moeten we 'zin maken'. (Gude, Rorty, Bregman)

maieutiek_2019

12

Hoop op zin = zin maken

"We maken 'zin' in maar vier verschillende sferen. De eerste is de privésfeer met vrienden, familie en het gezin, waar belangeloosheid centraal staat. Dan de werksfeer, waarin via een contract de prestaties en beloning zakelijk geregeld zijn. De derde is de maatschappelijke sfeer, waar je vrijwillig projecten kunt starten met mensen en voor mensen die je helemaal niet kent. En ten slotte is er nog de politieke sfeer, waarin je zo actief kunt worden als je zelf wilt." (Rene Gude, Trouw 18-11-2013)